

Devesiyle birlikte çölde yürümekte olan
bir bedevi, güçlükle yürüyen,
susuzluktan dudakları kurumuş
bir adama rastlamış.
Adam bedeviyi görünce su istemiş.

Devesinden inmiş ona su vermiş.
Suyu içen adam birden bedeviyi iterek deveye atladığı gibi
kaçmaya başlamış.

Bedevi
arkasından
bağırmış:
"Tamam, deveyi al git
ama senden bir ricam var.
Sakın bu olayı
kimseye anlatma!"

Bu isteği
tuhaf bulan hırsız biraz duraklayıp,
sebebini sormuş:
"Eğer anlatırsan, demiş bedevi,
bu her yere yayılır ve
insanlar bir daha
çölde muhtaç birini görünce yardım etmezler."

EĞİTİM-BİR-SEN

EĞİTİME BAKIŞ

EĞİTİM-ÖĞRETİM VE BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ

YIL:2 / SAYI: 7
EKİM - KASIM
ARALIK 2006

ISSN 1305-1202

EĞİTİM-ÖĞRETİM VE BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ YIL: 2 SAYI: 7 EKİM - KASIM - ARALIK 2006

Öğretmenlerin Öğrenci Kontrol Eğilimleri
Doç.Dr. Ali Murat SÜNBÜL

Avrupa Birliğinde Eğitim ve Türkiye
Sevinç ATABAY

Eğitimde Sıçrama ve Yapılandırmacı Yaklaşım
Mehmet TANIR

Eğitim Kurumlarında Sosyal Sermaye ve Yönetimi
Doç. Dr. Fatih TÖREMEN

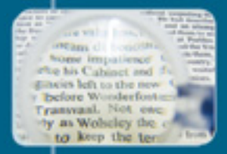

Avrupa Birliği Sürecinde Eğitim ve Okulun İşlevini Yeniden Düşünmek
Doç. Dr. Selahattin Turan

Yaratıcılık ve Problem Çözme
Erdal Bayhan

Okul Temelli Mesleki Gelişim Ve Etkili Okul

Ümmügülsüm HATALMIŞ*
Ali HATALMIŞ**

Bilgi ve iletişimin baş döndürücü hızla geliştiği günümüzde ülkemizde de eğitim alanında önemli reformlar gerçekleştirilmektedir. Öğrenci merkezli, yapılandırmacı bir felsefeye dayalı, etkinlik temelli öğretim programlarının geliştirilmesi; öğretme-öğrenme sürecinde yeni yaklaşım ve kuramlara yer verilmesi, yöntem ve materyallerin bu değişimler doğrultusunda çeşitlendirilmesi bu çalışmaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Öğretmenlerin bu değişime uyum sağlayabilmeleri amacıyla kişisel ve mesleki gelişimlerini hedefleyen yeterliklerin belirlenmesi ve geliştirilmesi çalışması, bütün bu çalışmaları tamamlayıcı bir yapıdadır.

Öğretmenlerin niteliğini arttırmanın en öncelikli yolu, başarılı öğretmenlerin sahip olmaları gereken yeterlikleri tanımlamaktır. Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerin iki grupta değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Bunlar genel yeterlikler ve özel alan yeterlikleridir. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü'nce birçok uzmanın katıldığı toplantı ve çalıştaylarda hazırlanmış, paydaş görüşleri ve mevcut durum araştırmaları ile alanda test edilmiştir. Genel yeterlik alanları;

Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim; Öğretmen, öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, genelge v.b.) izleyerek bunlara uygun davranır.

Öğrenciyi Tanıma; Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarının bilmeli, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanıyabilmelidir.

Öğrenme ve Öğretme Süreci; Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini planlayabilmeli, uygulayabilmeli ve yönetebilmelidir.

Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme; Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirir ve ölçme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanır; sonuçlarını öğrenci, veli, yöneticiler ve diğer eğitimcilerle paylaşır.

*Ankara İncirli And. Tek. L. ve EML. Biyoloji Öğretmeni
**Ankara Yunus Emre And. K. M. ve K.M.L. Din K. ve Ahl. Bl. Öğrt., Müd. Yard. ve TEDP Ankara İl Çalışma Ekibi Üyesi

Okul-Aile ve Toplum İlişkileri; Öğretmenlerin, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanıması, duyarlı ve etkili bir okul-toplum ilişkisi kurulmasında temel etkendir. Öğretmen, okul çevresinin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanımalı aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimine katılmaları yönünde teşvik etmelidir.

Program ve İçerik Bilgisi; Öğretmen, Ulusal programın bir dizi değerler ve ilkeler ile bağlantılı olan bir gerçeğe dayandığını ve sadece bir dizi konudan fazlası olduğunu, Ulusal Programda belirlenmiş olan değerleri, hedefleri, amaçları ve genel öğretim gerekliliklerini bildiğini ve anladığını gösterir.[1]

Öğretmenlerin hazırlanan genel yeterlik alanlarındaki bilgi ve becerilerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla bir kılavuz (Öğretmen Yeterliklerini Geliştirmek İçin Okul Temelli Mesleki Gelişim Kılavuzu) geliştirilmiştir.[2] Özel alan yeterliklerini belirlemeye yönelik çalışmalar, paydaş görüşleri araştırması aşamasında sürdürülmektedir.

Öğretmenlik mesleği için altı ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve bunlara bağlı 221 performans göstergesi tespit edilmiştir. Özel alan yeterlikleri için; öğrenme alanları, bu öğrenme alanlarına bağlı kapsam ve yeterlikler ve bu yeterliklerin temel, orta ve uzman seviyede nasıl verileceği üzerinde pilot uygulama çalışmaları devam etmektedir.[3]

Okulu merkez alan yeni yaklaşımlar okulu daha aktif kılmakta ve okulun imkânlarını daha fazla kullanmayı hedeflemektir. Öğretmenlere kişisel ve mesleki gelişimleri için; okul bünyesinde de hizmet içi eğitim alabilmelerine fırsat tanınacaktır.

Eğitim sistemimizde öne çıkan yeni yaklaşım ve anlayışlar ile uygulamaya sokulmak istenen hususlar şu şekilde özetlenebilir:

"Ezberci sistemden, edilgen bir öğrenme stilinden öğrenci merkezli, aktif öğrenci, proje üreten yapılandırıcı sisteme geçilmesi.", "Yapılandırmacılık, bireysel farklılıklar, çoklu zekâ vs.", "Hizmet içi eğitim çalışmalarının niteliğinin arttırılması", "Yaşam boyu öğrenme modeli", "İletişim ağının güçlendirilmesi, bilgiye kolay ulaşım ve internet ağı."

Okul temelli mesleki gelişimin amaçları;

"Öğretmenlerin okuldaki çalışmaları ile mesleki gelişmelerinin bağlantılı hale getirilmesi", "Materyal ve kaynakların etkili kullanılması", "İl, ilçe ve okullarda alanlarında uzmanlıkları (Yüksek Lisans ve Doktora yapmış) ve formatörlükleri olan öğretmenlerin hizmet içi eğitimde etkin rol almaları", "Eğitim Teknolojilerinin yaygınlaştırılması", "Aşırı merkeziyetçilikten uzaklaşılıp işlerin yerinde çözülmesi", "Öğrenciler için bireysel gelişim, proje üretme, bilgiye ulaşma, kullanma ve sahip olma", "Öğretmenlerin daha fazla sorumluluk almaları, öz değerlendirmelerini yapmaları, eksik gördükleri yönleri veya geliştirmek istedikleri yeterlik alanları için eylem planı hazırlamaları ve uygulamaya geçmeleri.", "Öğretmenlerin deneyimlerini paylaşmaları ve daha az deneyimli meslektaşlarını desteklemeye özendirilmesi" olarak özetlenebilir.

Öğretmenlerin mesleklerini severek yapmaları, farkındalıkları ve kendilerini geliştirmek için eylem planlarına sahip olmaları önemsenecek bir durumdur. Tabi ki öğretmenlerimizin maddi ve manevi açılardan doyuma ulaşmaları için iyi bir çalışma ortamı ve ücrete sahip olmaları gerekmektedir. Meseleye bütüncül olarak yaklaşmak icap ediyor.

Türk Kamu Yönetiminin dayandığı felsefede, bir bütünlük ve birbirini tamamlayıcı olan; içeriği doldurulan, etkinliği olan bir yapı olması beklenir. Sistematik bir yaklaşımla sorunlar ortaya koyulmalı, çözüm yolları bulunmalı, bilgi, beceri ve tutum geliştirilmelidir.

Öğretmenin eğitimi süreklilik arz etmekte, sürekli değişim ve gelişimi yakalamalıdır. Hz. Ali'nin; "Çocuklarınızı yaşadığınız çağa göre değil, onların yaşayacağı çağa göre yetiştiriniz" sözü çok manidardır. Ailelere, topluma ve insanlığa düşen görevler bir bütünlük arz etmelidir. Nihaî amacımız eğitimin kalitesini arttırmak olmalıdır. Okul kültürü ve iklimini değiştirmek ve temele insan ve öğrenciyi almak hedeflenmelidir.

ETKİLİ OKUL

Okul Temelli Mesleki Gelişim Modeli uygulamaya sokulduğunda, "Etkili Okul" anlayışının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Etkili okullarda, başkalarını harekete geçiren, eğitimle ilgili geniş bir vizyonu olan yöneticiler liderlik etmektedir. Lider, vizyonu, sınıf uygulamalarına aktarabilmektedir. Etkili okullarda etkili iletişim ve güvenli ilişkiler öğretmenlere, okul politikalarının geliştirilme ve uygulanmasında söz sahibi olma imkânı vermektedir. Etkili okullarda herkes için yazıya dökülmüş, açık amaç ve hedefler vardır. Bu hedef ve amaçlar tüm personelin katılımı ile geliştirilmiştir. Etkili okullarda rahat, düzenli ve sağlam bir atmosferde dersler yapılmaktadır. Tüm öğrencilere en yüksek akademik standartlara ulaşmaları için yardımcı olma, bu okullar için anlamlıdır. Bu okullarda öğrencilerinin görüşlerini ifade etmeleri için iyi ilişkiler ve cesaretlendirme vardır. Öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişmelerini güçlendirme amaçtır. Tabi bu okullarda bir kuram ve tecrübe karışımına sahip akademik personel bulunmaktadır.[4]

Etkili okul ve etkili öğretmen araştırmaları arasında sıkı bir bağ vardır. Etkili okulun özünde sınıf öğretimi vardır, onun da içeriğinde öğretme beceri ve stratejilerinin, program geliştirme ve sınıf yönetiminin iyileştirilmesi bulunmaktadır. Okul geliştirme ise okul yönetim düzenlemelerini, yapılarını, rollerini ve gerekli birlikte çalışmayı geliştirmek olarak görülebilir.[5]

Etkili okul anlayışında "tüm çocuklar öğrenebilir", "öğrenciler okula, farklı öz geçmişle gelirler" "mükemmelliğe nasıl ulaşılır?" gibi paradigmalar yer almaktadır. Okul geliştirme, etkili okula göre daha eyleme dönük olup problem çözme ya da düşünen okula ulaşma uzun dönemli vizyonunu öngörür. Yöneticinin, öğretmenin ve diğer personelin okula tam bir sahiplenme içine girmesi gerekir. Öğrenmeyi bilme, nasıl keşfedileceğini bilme gibi yeterliklere sahip öğretmenin daha fazla sorumluluk duyması muhtemeldir. Öğretmen ve yöneticilere daha fazla sorumluluk ve yetki verilir ve onlarda psikolojik sahiplenme duygusu yaratılırsa bunu artan güçlendirme ve meslekleşme duygusu izleyecektir.[6]

Etkili okullar, her tür ve yetenekte öğrencinin öğrenme imkânı bulabildiği ortamlardır. Yöneticilerin/Müdürlerin asıl işi öğretim liderliği olup, bazı işleri astlarına devretmeleri beklenir. Yöneticilerden iyi iletişim ve ekip çalışması ile etkili bir çalıştırıcılık yapmalı beklenir.

Ülkemiz acaba düşünülen bu sisteme ve yeniliklere hazır mıdır? Bunların hayata geçirilmesi ve uygulanması önünde bir dizi engeller karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında, finansman yetersizliği, okul ve bina tesislerinin yetersizliği, bazı branşlarda öğretmen eksikliği, öğrenci destek hizmetleri ve okulda personel yetersizliği, okul ve sınıf mevcutlarının fazlalığı, ikili öğretim, teknoloji (ve kullanma) yetersizliği, çevresel destek ve katılım eksikliği, önde gelen sorunlar arasında sayılabilir.[7]

Türkiye her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendine güvenen, kendi tez ve anti tezini üretebilen entelijansına sahip olmalıdır. Dökme su ile değirmen dönmeyeceğinden, içinde bulunduğu durumu iyi analiz edebilen, özgür düşünebilen ve eleştirebilen, sorgulayabilen ve bu ülke için bir şeyler yapabilen nesillerin yetişmesi için bir an önce harekete geçilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığının yönetimi geliştirme, okul geliştirme, okul bölgesi kurulları, eğitimde toplam kalite yönetimi, temel eğitimi destekleme, mesleki eğitimi geliştirme gibi adlar altında yürüttüğü çalışmalar her ne kadar üstten alta doğru ve merkeziyetçi çalışmalar olsa da değişim ve gelişim için iyi bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

Etkili Okul, eğitimde iyileştirme ve değişimle gerçekleşecektir. Bu süreçte okul yönetimine, öğretmenlere, öğrencilere ve topluma eğitim için birlikte bir şeyler yapma hamlesiyle yeni görev ve sorumluluklar düşmektedir.

[1] www.oyegm.meb.gov.tr/yet

[2] Okul Temelli Mesleki Gelişim Kılavuzu (Taslak), M.E.B., Hazırlayanlar; Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü nezaretinde yerli ve yabancı uzmanlar, akademisyenler ve öğretmenlerden oluşan bir komisyon, Ankara, 2006, s.4.

[3] Ankara, Bolu, Van, Kocaeli, İzmir ve Hatay illerinde 74 0kul ve 1300'ü aşkın öğretmen genel yeterlik alanlarını geliştirmek için Eylem Planı hazırlamış ve uygulamaya geçmiştir.

[4] Balcı, Ali, Etkili Okul ve Okul Geliştirme, Ankara, 2002, s.23.

[5] Balcı, Ali, Etkili Okul ve Okul Geliştirme, s.26.

[6] Balcı, Ali, a.g.e. s.74.

[7] Şişman, Mehmet, Eğitimde Mükemmellik Arayışı, Ankara, 2002, s.202203.